

Mirjam Milharčič Hladnik in Jernej Mlekuž (ur.), *Krila migracij. Po meri življenjskih zgodb.* – Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009 (Migracije 17; Migrantke 1). – 249 str., ilustr.

Monografija je izšla kot sedemnajsta po vrsti v knjižni zbirki Migracije, ki jo izdaja Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, in kot prva v podzbirki Migrantke. *Krila migracij* so napisana »po meri življenjskih zgodb«, kar pomeni, da avtorji, sedem jih je, pripovedim (pisnim, ustnim) aktivno sledijo in skušajo, samodisciplinirano, čim manj vdirati vanje z vnaprejšnjimi interpretacijami. Zbir življenjskih zgodb migrantk tematizira doslej ne(po)znane izkušnje migrantk in z njihovimi glasovi razpira subjektivnost in avtonomnost življenjskih odločitev in njihove posledice. V likovno privlačni monografiji so prispevki kljub znanstvenosti oblikovani v berljive in vznemirljive zgodbe.

Monografijo sestavljajo študije življenjskih zgodb, razporejene v štiri sklope. »Dve štoriji za uvod« sta besedili obeh urednikov, Mirjam Milharčič Hladnik in Jerneja Mlekuža, ki se zavedata svojega intimnega konteksta pri znanstvenem delu in ne bežita pred lastno vpletenostjo v raziskovanje. Naslednji sklop – »Življenje, kot so ga pisale« – sestavljajo študije korespondence. Mirjam Milharčič Hladnik z analizo pisem ulovi proces izoblikovanja identitete, »kulturnega vztrajanja in spreminjanja skozi poti prehodov, ki so način življenja« [56]. Z analizo pisem žene možu na delu v tujini Marjan Drnovšek ponazori vsakdanjik razseljene družine iz tridesetih let 20. stoletja, predvsem čustveni vsakdanjik noseče kmetice z majhnim otrokom. Pri tem tematizira etični vidik objave intimne korespondence. Skoz mikroperspektivo življenjske zgodbe Urška Strle ugotavlja, da je odločitev za selitev navadno zelo osebna in razkriva psihološki vidik vzrokov za izseljevanje. Tretji sklop nosi naslov »O glasu Lepih Vid« in s perspektivama Jerneja Mlekuža in Katje Škrlj demitizira po možu in otroku hrepenečo varuško v tujini ter skuša z »glasom Lepih Vid« pokazati na večplastnost tega, tudi sodobnega, pojava. »One, ki jim ne vemo imen« je četrti sklop monografije, ki sta ga spisali Sanja Cukut in Špela Kalčič. V njunih prispevkih spregovorijo ženske, ki so se kot migrantke znašle v Sloveniji.

Zakaj raziskovanje glasov žensk? »V svetu se posebna raziskovalna pozornost migrantkam posveča šele zadnji dve desetletji, ko se je uveljavilo prepričanje, da so migracije spolno obeleženi procesi in da je treba poleg makroekonomskih in političnih vzrokov razumeti tudi splet družinskih in prijateljskih vezi in mrež, znotraj katerih se sprejemajo usodne odločitve o selitvah.« [19] V tem okviru so nastali npr. zborniki *Gender and Migration in Southern Europe. Women on the Move* urednic Floye Anthias in Gabrielle Lazaridis (2000), *Global Woman. Nannies, Maids, and Sex Workers in the New Economy*, ki sta ga uredili Barbara Ehrenreich in Arlie Russell Hochschild (2003), in *Migration and Mobility in Enlarged Europe. A Gender Perspective*, ki so ga uredili Sigrid Metz-Göckel idr. (2008).

Krila migracij nam predstavijo odločne ženske, ki so pogosto govorile več tujih jezikov in so se večkrat celo samozavestneje kakor moški podale v svet (z vasi v mesto), kjer so začutile svobodo in emancipacijo, torej ekonomsko neodvisnost, ki jim je bila v domačem

okolju nedosegljiva in odrekana. S tako podobo ženske demitizirajo podobo pasivne, na moža oz. »dobro« poroko čakajoče ženske. Drugačno ravnanje, ki je v ospredju obravnave, pa jim je nakopalo obtožbe »oblastnega glasu« [122].

Zakaj raziskovanje življenjskih zgodb? Po eni strani »življenjske zgodbe migrantk predstavljamo zato, ker brez subjektivnih izkušenj tistih, ki odidejo, in tistih, ki ostanejo, migracijskih procesov sploh ne moremo razumeti« [19]. Po drugi strani pa je glas migrantke (glas obrobnic) mogoče vpeljati v znanstveni register zgolj z metodologijo ustne zgodovine, spoštljivim odnosom do biografskega gradiva in z odločitvijo raziskovalca za samoomejitev svoje vloge, za razpiranje lastne perspektive. Prav to je bil namen avtorjev monografije, ki so zavezani demokratizaciji humanističnih in družboslovnih ved.

Proces demokratizacije humanistike in družboslovja se izraža v misli o političnem, kanoniziranem, stereotipnem, mitiziranem, samoumevnem v znanosti. S takimi premisleki se razpirajo možnosti za vsebine in metodologije, ki si jih na polju znanosti še pred nekaj desetletji ni bilo mogoče zamisliti. Tako je bil npr. še pred petdesetimi leti precejšen del znanosti afriške celine nezapisan, bil je to, čemur rečemo ustna zgodovina, pa zato nič manj znanost. *Krila migracij* so prispevek k demokratizaciji znanosti zaradi: vira (življenjske zgodbe), metodologije (kvalitativna) in vsebine (migrantke, torej ženske). Vse tri ravni si že nekaj desetletij utirajo pot v »zahodno Znanost« s pomočjo pogumnih posameznikov, tudi v Sloveniji.

Pripomnila bi le: ker je znanstvena resničnost, ki si jo komajda delimo, skonstruirana z vsakokratno interpretacijo, jo je mogoče kanonizirati zgolj začasno. Tudi metodologija ustne zgodovine je podvržena enakim zakonitostim, znajde se v istem krožišču. Zakaj? Raziskovalec, ki se »odloča« za »zadržanost pri svoji znanstveni interpretaciji« [18], je tisti, ki se odloča, ki poseduje moč. Ta moč »oblastnega glasu« [138] je dvakratna: intimna moč, ki jo ima nad obravnavanim gradivom, in moč, ki mu jo podeljuje inštitucija, v okviru katere deluje. Prav zaradi tega je zavedanje raziskovalca o lastni vpletenosti v raziskavo osrednjega pomena na poti k demokratizaciji teorije. Več ko je subjekta, bolj je znanost »trda«, in ne nasprotno. Zaničanje raziskovalčeve perspektive vodi v ideološke vode. Srečo ima raziskovalec, ki obravnava narativno gradivo, ker se ne more slepiti: sama narava kvalitativne metodologije ga žene k tematiziranju subjekta – objekta raziskave.

Vanja Huzjan